

ՀՈԳԵՎՈՐ-ԿՐՈՆԱԿԱՆ

ԶԱՐԵՀ ՎԱՐԴԱՊԵՏ ԿԱԲԱՂՅԱՆ

ԳԱՐԵԳԻՆ Բ ԱՄԵՆԱՅՆ ՀԱՅՈՑ ԿԱԹՈՂԻԿՈՍԻ ՀԱՅՐԱՊԵՏԱԿԱՆ ՊԱՏԳԱՄՆԵՐԻՑ

Քրիստոնեական Եկեղեցու երկու գլխավոր տոներն են Սուրբ Ծնունդն ու Սուրբ Հարությունը, որոնք, սկսյալ քրիստոնեության վաղ դարերից, առանձնակի շուքով ու ցնծությամբ է տոնա մարդեղության խորհրդով, Աստված Ինքն է հայտնվում մարդկանց՝ Իր հետ բերելով խմբվել Ընդհանրական, այդ թվում նաև մեր Եկեղեցու կողմից: Հիսուսի ծնունդով, այսինքն Իր բարի պատգամները՝ երկրի վրա հիմնելու աստվածային թագավորությունը: Հովհաննես ավետարանիչը Հիսուսի ծնունդը անվանում է Աստվածային Բանի՝ խոսքի մարմնավորումը՝ գրելով. «Եւ Բանն մարմին եղել էւ բնակեաց ի մեզ» (Հովհ. Ա 14), այսինքն Աստծու խոսքը մարմնացավ ու մեր մեջ բնակվեց: Այս խոսքը հենց ինքը՝ Աստված է, «քանզի նրանով ամենայն ինչ եղավ, և առանց նրան չեղավ ոչինչ, որ եղել է: Կյանքը նրանով էր: Եվ այդ կյանքը մարդկանց լույս էր» (Հովհ. Ա 2-4):

Ուրեմն մարմին առնողը նույնինքն աշխարհի ստեղծողն էր, որի աշխարհ գալը պիտի լիներ «մեծ ուրախություն բոլոր ժողովուրդներին» (Ղուկ. Բ 10): Նա է լույսը՝ խավարում բնակվողների համար, Նա է ճշմարիտ Էմմանուելը, որ նշանակում է «Աստված մեզ հետ է» (Եսայի Է 14): Նա մարմին առավ Ս. Կույսից և մարդեղացավ որպես երկրորդ Ադամ, որպեսզի քավի առաջին Ադամի գործած մեղքը և նրա առջև բացի ճանապարհը երկնային արքայության:

Մեսրոպ Մաշտոց շարականագիր վարդապետը այսպես է ներկայացնում Հիսուսի սքանչելի ծննդյան խորհուրդը մեղուցյալ մարդկության համար. «Խորհուրդ մեծ և սքանչելի, որ յայսմ առուր յայտնեցաւ»:

Ոչ ոք չգիտի Հիսուսի ծննդյան ճիշտ օրը: Հայաստանյայց Եկեղեցին այն տոնում է հունվարի 6-ին, Արևմտյան Եկեղեցին՝ դեկտեմբերի 25-ին: Աստված չի կամեցել հայտնել մեզ ծննդյան ճշգրիտ օրը, որպեսզի Տերը տևականորեն, հավիտենապես ծնվի մեր մեջ և վերանորոգի մեր բնությունը, խաղաղեցնի մեր խռովահույզ կրքերն ու խոհերը: Այդ հավիտենական ծնունդով է, որ նա միշտ մեզ հետ է:

«Ահաւասիկ ասեալաքանէմ ձեզ ուրախութիւն մեծ» (Ղուկ. Բ 10),- հրեշտակն այս բառերով է հովիվներին ավետում Հիսուսի ծնունդը: Ծնվում է Նա, ով մեզ համար դառնալու է մշտնջենական աղբյուր հոգևոր ուրախության, խաղաղության, լույսի ու ճշմարիտ կյանքի: Դրա համար էլ մենք մասնակցում ենք հրեշտակների ուրախությանը և ձայնակցում նրանց՝ կրկնելով. «Փառք ի բարձունս Աստուծոյ եւ յերկիր խաղաղութիւն, ի մարդիկ հաճութիւն»:

Քրիստոնյա աշխարհի երկրորդ մեծ իրադարձությունը Հիսուսի Հրաշափառ Հաբությունն է:

Սուրբ Գրքում մահը նկատի է առնվում որպես մեղքի վարձ, և ի հետևանս նախամարդու մեղանշումի՝ մահը աշխարհ եկավ իր սարսափազդու կերպարանքով: Մարդկային բազմաթիվ սերունդներ տառապեցին ի տես կյանքի շիջումին և զուր տեղը փնտրեցին հավիտենական կյանք ձեռք բերելու որևէ միջոց:

Համաշխարհային պատմության մեջ միայն մեր Տերն էր, որ ոչ թե խոսքերով պարզ մխիթարություն է պարգևում մահվան սարսափով տոգորված մարդկանց, այլև տալիս փրկության ավետիսը՝ ասելով. «Ես իսկ եմ հարությունն ու կյանքը»: Դրա համար էլ Նա Ինքը հարություն առավ որպես երաշխիք նաև մեր հարության:

Մեր ողջ հավատը հիմնված է Հիսուսի հարության իրողության վրա, ինչպես Պողոս առաքյալն է ասում. «Եթե Քրիստոս հարություն չի առել, իզուր է մեր քարոզությունը, և իզուր է մեր հավատը: Եվ Աստծու սուտ վկաներ կլինենք, քանի որ Աստծու մասին վկայեցինք, թե հարություն տվեց Քրիստոսին» (Ա Կորնթ. ԺԵ 14-15):

Հիսուսի հարությունը փառավոր հաղթանակ է չարի ու մահվան դեմ, ապացույց Փրկչի աստվածային զորության ու փառքի: Հարության փրկարար նշանակության մասին Հայաստանյայց Եկեղեցին ունի հետևյալ բանաձևումը. «Մահուամբ զմահ կռիւեաց եւ յարութեամբն Իրով մեզ զկեանս պարգեւեաց»:

Մեր Եկեղեցում ընդունված ավանդույթով Ս. Ծննդյան և Ս. Հարության տոներին Ս. Էջմիածնի Մայր Տաճարում մատուցվում է հայրապետական Ս. Պատարագ, և այս տոների պատգամն է աշխարհասփյուռ հայությանն ուղղում Հայոց Հայրապետը:

Մեր Հայրապետները, պայմանավորված այն հանգամանքով, որ իրենց գահակալության ընթացքում քանիցս անդրադառնում են Ս. Ծննդյան ու Ս. Հարության խորհուրդներին՝ ամեն անգամ դրանք ներկայացնում են տարբեր տեսանկյուններից, հարաբերելով Ժամանակի ազգային-եկեղեցական կյանքի և մարդկությանը մտահոգող խնդիրների հետ: Ասվածը լիովին վերաբերվում է նաև Գաբրելին Բ Կաթողիկոսի՝ Ս. Ծննդյան և Ս. Հարության պատգամներին:

Վեհափառ Հայրապետի Ս. Ծննդյան հայրապետական անդրանիկ պատգամը համընկավ Փրկչի ծննդյան 2000-ամյակի հանդիսություններին, և, ինչպես Նորին Սրբությունն է նշում, Ս. Ծննդյան հրեշտակաձայն ավետիսը 2000 տարի առաջ առաջինը լսեցին Բեթղեհեմի հովիվները:

Հայրապետական այս պատգամով մեր առջև զճագրվում է Բեթղեհեմի մսուրը, որտեղից մարդկության Փրկիչը անցնելու էր մինչև խաչելություն ու հարություն տանող ճանապարհը:

Քարոզների բնույթը որոշվում է նախ օրվա հոգևոր խորհրդով և այդ խորհրդի շրջանակներում ընտրված բնաբանով: Այս քարոզի համար Գաբրելին Բ Հայրապետը բնաբան է ընտրել Ս. Ծննդյան ավետիսը ներկայացնող «Ահաւասիկ աւետարանեմ ձեզ ուրախութիւն մեծ» (Ղուկ. Բ 10) բառերը, և ամբողջ քարոզը հարաբերվում է այս տողի հետ, ու հոգևոր ուրախությունը շարունակ ներկայացվում է տարբեր անդրադարձումներով:

Քանի որ քարոզների երկրորդ մասում օրվա հոգևոր խորհուրդն արդեն հարաբերվում է Ժամանակի հիմնախնդիրների հետ, ուստի Ս. Ծննդյան անդրանիկ պատգամի այս հատվածում որպես մտահոգություն է հնչում այն հարցը, թե ո՞ր է Ս. Ծննդյամբ ավետված խաղաղությունը: Այս հարցադրումը այնուհետև լավատե-

սությամբ տոգորված հայրապետական հորդոր-մաղթանքի է փոխվում հաջորդող հետևյալ տողերում. «Թող Արդարության Արեգակի խավարացիր շողերը բացեն առավոտը նոր դարաշրջանի: Թող սիրո ավետաբերի օրհնության մեջ և խաղաղության իշխանի տնօրինության ներքո Երկիր մոլորակը շարունակի իր պտույտը հավերժ» («Էջմիածին», 2000, Ա, էջ 11):

1994 թ. մայիսին, Արցախի հիմնահարցի լուծման ճանապարհին հաստատված զինադադարից հետո, յուրաքանչյուր նոր տարվա սեմին անցնող տարվա կարևոր ձեռքբերումներից է համարվում հաստատված խաղաղության պահպանումը, ուստի թե՛ այս և թե՛ հաջորդող տարիների Ս. Ծննդյան պատգամներում հատուկ ընդգծվում է հաստատված խաղաղությունը շարունակելու կարևորությունը, արձանագրվում է այն ուրախալի փաստը, որ մեր ժողովուրդը ևս մեկ տարի անցկացրեց խաղաղ պայմաններում:

Նորին Սրբությունը այս համատեքստում կարևորելով նաև ներանձնական խաղաղությունը, որը մարդկային հոգին հեռու է պահում տարբեր կրքերից ու խռովության որոմից, միաժամանակ որպես հավաքական մի ամբողջություն նպաստելով մեր երկրի բարգավաճմանը և անխռով ընթացքին, խաղաղության այս հորդորը միաշաղախելով Բեթղեհեմյան աստղի շողով, գրում է. «Այսօր Հովվապետիս հայցն է առ Աստված ու խնդրանքը, որ թանկ ձեռք բերված խաղաղությունը լինի անբեկանելի, որ այն Բեթղեհեմի Լուսաստղի շողերով հաստատվի նաև յուրաքանչյուր հայտորդու կյանքում՝ բերելով հոգու անդորր, հաշտություն ու երջանկություն: Մեր աղոթքն ու մաղթանքն է նաև, որ Աստվածահայտնության 2000 թվականը նշանավորվի Սիրով՝ նվաճված հաղթանակներով և հռչակվի ու դառնա հաշտության և փոխադարձ վստահության տարի, որպեսզի մեր հոգիները փարատվեն անցնող դարաշրջանի ողբերգություններից, նախորդ տարվա տագնապներից, ներկա կյանքի անարդարություններով ու դժվարություններով ամբարված դառնություններից ու անհանդուրժողությունից, որպեսզի ողորմածությունը, գթասրտությունը, արիությունն ու արդարամտությունը, ճշմարտության ոգին լինեն մեր կյանքի ուղեկիցները՝ օգնելով Հայրենի հողի վրա և Սփյուռքում նորոգելու հարանց մեր հավատքը, զորացնելու հայրենապաշտ մեր ոգին, շեն ու բարգավաճ դարձնելու անկախացյալ մեր Հայրենիքը, միաբանվելու համազգային իղձերի շուրջ՝ որպես մեկ Ազգ, մեկ Հայրենիք, մեկ Եկեղեցի՝ ի վկայություն և ի հաստատում, որ Աստվածահայտնությունը՝ Հիսուսի Սուրբ Ծնունդը, մշտապես իրական է մեր կյանքում»:

2001 թ. առանձնակիորեն հիշարժան տարեթիվ էր հայ ժողովրդի կյանքում որպես Հայոց Մեծ Դարձի 1700-ամյակի տարի, և այն անցավ 1700-ամյակի խորհրդի ներքո: Բեթղեհեմի աստղի լույսը հայության համար դարեր շարունակ անդրադարձվել է Ս. Էջմիածնի լույսով, ասես Բեթղեհեմի քարայրն է եղել Ս. Էջմիածնի խանձարուրը, և Վեհափառ Հայրապետը Ս. Ծննդյան և Ս. Էջմիածնի խորհուրդների միահյուսմամբ 2001 թվականի Ս. Ծննդյան պատգամն է ներկայացնում որպես 1700-ամյակի կոնդակ: Զույգ խորհուրդների նույն միահյուսմամբ այս պատգամ-կոնդակի համար որպես բնաբան է ընտրել Ս. Էջմիածնի շարականի «Էջ Միածինն ի Հօրե եւ լոյս փառաց ընդ նմա» տողը: Ս. Ծննդյան աստղի բեթղեհեմյան էջքին է կարծես միախառնվում ի Հայաստան Միածնի էջքը և այդ էջքով իր լուսեղեն գծագրումը ստացած Վաղարշապատի Կաթողիկեն: Նման միահյուսմամբ է այս պատգամում

ներկայացվում Ս. Ծննդյան խորհուրդը մեր կյանքից ներս՝ դարերի հոլովությամբ: Վեհափառ Հայրապետը միաժամանակ շեշտում է, որ աշխարհում քրիստոնեությունը պետականորեն ընդունած ժողովուրդ լինելը նաև պարտավորեցնող իրողություն է. «Այսօր այն սոսկ հպարտության առիթ չպետք է լինի մեզ համար, այլ պատասխանատվության քաջալերող ու ոգեղեն կոչ», որ հավատարիմ մնանք մեր հայրերի ավանդներին և չթերանանք մեր հավատում, և որ մեր հոգում շարունակ հնչի մեր հավատի հոր՝ Լուսավորիչ Հայրապետի խոսքերը՝ «Եկայք շինեսցուք»:

2002 թ. Ս. Ծննդյան հայրապետական պատգամը նվիրված է Փրկչի ծննդյամբ մարդկությանը պարգևված շնորհին, իսկ քարոզի երկրորդ մասում արդեն ասվում է, թե ինչ շնորհների արժանացավ մեր ժողովուրդը առ Տերը դիմելով, և որ շարունակենք մնալ շնորհընկալներն այդ շնորհի:

2003 թ. պատգամի համար որպես բնաբան է ընտրված հրեշտակային փառաբանության «Փառք ի բարձունս...» խոսքերով սկսվող տողը (Ղուկ. Բ 14): Նույն ձևով այս բնաբանին համահունչ է Վեհափառի խոսքը, և այն կառուցված է «Փառք քեզ» խոսքերով սկսվող պարբերություններով: Խոսքը շարունակվում է խաղաղության և մարդկային համերաշխության պատգամով, ինչպես որ բնաբանի հրեշտակային օրհներգության մեջ է:

Վեհափառ Հայրապետը Ս. Ծննդյան հայրապետական պատգամների համար որպես բնաբան ընտրել է նաև ավետարանական և առաքելական թղթերից վերցրած այնպիսի տողեր, որոնք թեև ուղղակիորեն Ս. Ծնունդին չեն վերաբերում, սակայն կապվում են Փրկչի՝ աշխարհ գալու և մարդեղության խորհրդի հետ: Այսպես, 2005 թ. պատգամի բնաբանն է. «Եւ ծանիջիք զճմարտութիւնն եւ ճշմարտութիւն ազատեսցէ զմեզ» (Հովհ. Ը 32) տողը և բնաբանին համահունչ ներկայացվում է մարդկության կողմից ճշմարտության որոնումը, որը, սակայն, տրվելու և տարածվելու էր Բեթղեհեմյան այրից:

Անցնող տարիները մեր ազգային-եկեղեցական կյանքում նշանավորվեցին նաև տարբեր նշանակալից հոբելյաններով: Եվ քանի որ, ինչպես նշեցինք, Ս. Ծննդյան ավետիսը նաև սկսվող նոր տարին է ազդարարում, ուստի Նորին Սրբությունը հայրապետական իր այս պատգամներում անդրադարձ է կատարում նաև այդ հոբելյաններին: Դրանք առնչվելով մեր ազգային-եկեղեցական կյանքին, բնականաբար, կապված են նաև մեր հավատի, որով և Ս. Ծննդյան խորհրդի հետ, ուստի խոսքի աստիճանական զարգացմամբ կարծես Բեթղեհեմի այրից տարածվող լույսը հոգևոր տարբեր անդրադարձումներով հարաբերվում է այդ հոբելյանների հետ:

Ս. Հարության քարոզների հիմքում էլ, բնականաբար, նույն ձևով ընկած է Տիրոջ Հրաշափառ Հարության ավետիսի խորհուրդը: Եվ ինչպես Ս. Ծննդյան խորհրդանիշն է Բեթղեհեմյան այրն ու աստղը, այնպես էլ Ս. Հարության խորհրդանիշն է թափուր գերեզմանը, որը հայրապետական պատգամներում ներկայացվում է տարբեր անդրադարձումներով: Այսպես, Ս. Հարության՝ Գարեգին Բ Վեհափառի հայրապետական անդրանիկ պատգամում ասվում է. «Աստվածորդու թափուր գերեզմանից արարչական սիրո հաղթության լույսով աստվածային փառքն է ճառագում՝ մեր շուրթերից դեպի երկինք բարձրացնելով փառաբանության աղոթքը հոգեբուխ»:

Ս. Ծնունդը եթե ավետարանական պատմության սկզբնակետն էր, ապա Ս. Հարությունը՝ բարձրակետը: Այս հանգամանքը ևս իր արտացոլումն է գտել Ս. Հարության քարոզներում, ուր Ս. Ծնունդը ներկայացվում է որպես քրիստոնեության բեթղեհեմյան լույսով, իսկ Ս. Հարությունը՝ Փրկչի փառքով և ճառագայթմամբ սկսված արշալույս, որն էլ հնարավորություն է տալիս Ս. Հարության քարոզներում առավել ընդգրկուն կերպով ներկայացնել ավետարանական ընթացքը՝ Հիսուսի փրկչական տարբեր տնօրինություններին հանգամանալից անդրադարձով:

Հիսուսի Հրաշափառ Հարությունը մեր ժողովրդի հոգևոր մտածողության մեջ ուղղակիորեն կապվում է նաև հայ ժողովրդի վերածնության, եղեռնի արհավիրքներից հետո վերահառնելու գաղափարի հետ: Ինչպես Ս. Հարության 2000 թ. Հայրապետական պատգամում է ասվում, «Մեկ անգամ չէ, որ անցել ենք խաչելության ճանապարհը ու չափել մահվան գուրի խորությունը: Եվ ամեն անգամ մեր հոգու հույսի կայծը կրակ է դարձել ու բոցավառել՝ հառնելու մեր կամքը, հավերժի մեր ոգին» («Էջմիածին», 2000, Դ, էջ 5): Հոգևոր այս գուգահեռը նաև ժամանակային մի համընկնում ունի, քանի որ Ս. Հարության տոնը, ըստ Հայոց Եկեղեցու շարժական տոմարի, նախորդում է ապրիլի 24-ին և ժամանակային մերձավորությամբ է համընկնում Հայոց Գողգոթայի հետ: Ուստի Ս. Հարության տոնին ոգեկոչվում է և նահատակաց հիշատակը, իսկ ապրիլի 24-ին նրանց հիշատակը ոգեկոչում ենք Ս. Հարության խորհրդով:

Քարոզների երկրորդ մասում, ուր օրվա հոգևոր խորհուրդը հարաբերվում է մեր ազգային կյանքի հետ, Հարության փառաբանությամբ Տիրոջը գոհություն է մատուցվում, որ մեր ժողովուրդը ոչ միայն հառնել է՝ անցնելով բազում արհավիրքների միջով, այլև շարունակում է իր ընթացքը՝ կերտելով իր նորոգ պետականությունը: 2003 թ. Ս. Ծննդյան պատգամում ասվում է. «Միրելի ժողովուրդ հայոց, խաչելության մեր երկար ճանապարհներն ավարտվել են Հարության առավոտով, և Հարության լույսի նոր լուսաբաց է ազատ մեր հայրենիքում ու ազգային կյանքում»: Հայաստան աշխարհն իսկ դիտարկվում է Ս. Հարության պատկերների տեսանկյունից, ինչպես, օրինակ՝ «Նայենք խաչքար դարձած մեր ժայռերին...» (2003 թ. պատգամից):

Ս. Հարության քարոզներում ևս անդրադարձ է կատարվում վերջին տարիների ազգային-եկեղեցական կյանքի նշանակալից իրադարձություններին: Եվ քանի որ Ս. Հարության խորհուրդը նաև հավատարմություն է քրիստոնեական հավատին, հենց քրիստոնեական վկայության, քրիստոնեական ավանդներին հավատարիմ մնալու տեսանկյունից են դիտարկվում այդ ամենը, և այն միտքն է շեշտվում, որ դարերի հոլովությամբ մեր լինելությունը պայմանավորված է առ Հարուցյալ Փրկիչն ունեցած մեր հավատով, որին շարունակ հավատարիմ ենք մնացել և մեր կյանքով իսկ վկայել. «Միրելի ժողովուրդ հայոց. Իր օրհնաբեր ներկայութեամբ, Իր փրկագործ զօրութեամբ մեր կողքին է եղել Տերը, ուր էլ ուղղորդուել է մեր կեանքի նալը մեր պատմութեան դժուարին, թե հեշտընթաց ուղիներում: Մեր կողքին է եղել եւ չի լքել մեզ Աստուած մահատեսիլ օրհասների մեջ, երբ մարդկանցից յոյսներս կտրած միայնակ ենք մնացել: Յարութեան լոյսն է մեր բոլոր Աւարայրներից ու Սարդարապատներից վեր, Յարութեամբ են լուսեպսակ հայոց Գողգոթաների ճանապարհները, որ սփռեցին մեզ աշխարհէ աշխարհ: Յարուցեալ է այսօր մեր պետականութիւն-

նը, եւ կեանքի բոլոր յանգրուաններում սպասում է մեզ Տէրը՝ սփռելու մեզ վրայ Իր լոյսն ու խաղաղութիւնը, օրհնելու, արդիւնատրելու մեր ջանքերն ու աշխատանքը»:

Վեհափառ Հայրապետի՝ Ս. Հարության պատգամներում համաքրիստոնեական ու համամարդկային հնչեղություն ունեցող հորդորն է հնչում առ այն, որ ինչպես Փրկչի հարությամբ նորոգ կյանք սկսեց մեղուցյալ մարդկությունը և աշխարհը, այնպես էլ այսօր թող վանվեն բոլոր մեղքերը, վերջ գտնեն աշխարհն ու մարդկանց ծվատող հակասությունները և չարությունը, և թող Խաղաղության Իշխանը թագավորի աշխարհում ու մեր հոգիներում:

Նորին Սրբությունը կոչ է անում գոտեպնդվելու, ինչպես խաչելության ժամանակ Տիրոջը թողած աշակերտները հոգեպես գոտեպնդվեցին Ս. Հարությունից հետո:

Ն.Ս.Օ.Տ.Տ. Գարեգին Բ Ամենայն Հայոց Կաթողիկոսի անդրանիկ կոնդակը հաջորդեց Տիրոջ ծննդյան 2000-ամյակի արարողություններին, որոնց շրջագծում Հայոց Հայրապետը Հայաստանի Հանրապետության նախագահի հետ ուխտավորաբար եղավ Տերունական սրբավայրերում, որտեղից հոգևոր ոսկեղենիկ ցոլքով Ս. Էջմիածին է հասնում հայոց հավատի լույսը: Մեր ազգային-հոգևոր ավանդական ըմբռնումներին համահունչ այն ճշմարտությունը, որ Ս. Ավետարանից է բխում հայոց հավատի լույսը, Ուխտավոր Հայրապետը արտահայտեց հետևյալ խոսքերով. «Բեթղեհեմյան կենարար աստղալույսով վառ է հայոց երկնքում Լուսավորչի կանթեղը»: Այս համեմատությունը նաև լուսավոր մի ուղի է գծում քրիստոնեության օրանի վրա փայլող Բեթղեհեմյան աստղի և հայոց երկնականարում շողացող մշտավառ կանթեղի միջև:

Իրենց անդրանիկ կոնդակներով Հայոց Հայրապետները ներկայացրել են այն խնդիրները, որոնք տվյալ ժամանակահատվածում առավել հրամայական են եղել մեր Եկեղեցու ու ժողովրդի համար և ըստ այդմ մատնանշել հայրապետական գործունեության առաջիկա և առաջնահերթ քայլերն ու ծրագրերը: Համանման ձևով Գարեգին Բ Կաթողիկոսն է հայրապետական իր անդրանիկ կոնդակում ներկայացնում այն առաջնահերթությունները, որոնց իրականացմանը Նորին Սրբությունը այնուհետ ձեռնամուխ էր լինելու իր գահակալության այս տարիների ընթացքում:

Անդրանիկ կոնդակում Հայոց Հայրապետը նախ կարևորում է մեր ժողովրդի հավատքի ամրությունը և Հայոց Եկեղեցու միասնականությունը՝ իր Նվիրապետական Աթոռներով, հոգևոր կյանքի բարեփոխման ու վերաշինության ճանապարհին առաջնային համարելով հետևյալ խնդիրները.

Ա. Հոգևորական նոր սերնդի պատրաստությունը.

Բ. Պատմական եկեղեցիների նորոգությունը և նորերի կառուցումը.

Գ. Հոգևոր քարոզչությունը և քրիստոնեական դաստիարակությունը.

Դ. Եկեղեցու՝ որպես համազգային հաստատության միջոցով հայապահպանության իրականացումը Սփյուռքում.

Ե. Միջեկեղեցական հարաբերությունների առավել ընդլայնումը և սերտացումը.

Զ. Հայոց Եկեղեցու Սահմանադրության ընդունումը և հայ եկեղեցական ավանդույթի վրա խարսխված եկեղեցական բարենորոգությունը:

Նորին Սրբությունը քրիստոնեության պետականորեն ընդունման 1700-ամյակի բարձրակետը և հոգևոր-նյութական մարմնավորումն է համարում Երևանի Ս. Գրիգոր Լուսավորիչ Մայր եկեղեցու կառուցումը և հայրապետական իր անդրանիկ կոնդակն ավարտում է այն համոզմամբ, որ 1700-ամյակի հանդիսությունների օրերին Երևանի կենտրոնում վեր կիտյանա այն՝ խորհրդանշելով հայոց կենդանի հավատն ու հավատարմությունը իր 1700-ամյա քրիստոնեական ավանդույթներին:

Գարեգին Բ Հայրապետի գահակալության անցնող այս տարիները համընկան ազգային-եկեղեցական մի շարք նշանակալից հոբելյանների ու տարեդարձների հետ, որոնց նվիրված հայրապետական կոնդակներով Նորին Սրբությունը հոգևոր արժեքավորմամբ ու մեր Եկեղեցու հետ կապակցության շրջագծում ներկայացրեց այդ իրադարձությունները:

Այս շարքում, ըստ ժամանակային ընթացքի, առաջինը Նարեկի գրության 1000-ամյա հոբելյանն էր: Հայ մատենագրական ավանդույթի համաձայն, Նարեկի գրությունն ավարտվել է սկսվող հազարամյակի առաջին տարում՝ 1001 թ.: Եվ քանի որ 2001-ը նշանավորվեց 1700-ամյակի հանդիսություններով, ուստի հարմար նկատվեց Նարեկի 1000-ամյակը նշել 2003 թ.: Հայոց Հայրապետը հոգևոր խորհուրդ է գտնում այն իրողության մեջ, որ մինևույն՝ 2003 թվականին են նշվում Ս. Էջմիածնի Մայր Տաճարի կառուցման 1700 և Նարեկի գրության 1000-ամյակները:

Շեշտելով այն իրողությունը, որ Նարեկը նախ և առաջ հավատքով է գրվել որպես ի խորոց սրտի առ Աստված ուղղված խոսք, Վեհափառ Հայրապետը Նարեկի 1000-ամյակին նվիրված այս կոնդակի համար որպես բնաբան է ընտրել հետևյալ տողերը.

«Եւ սկզբնաւոր ողբերգութեան այսր աղերսանաց՝
Զհաւատոցն շինուած կացուցից» (բան ԺԲ):

Կոնդակի՝ Նարեկը բնորոշող տողերում ևս շեշտվում է այս հանգամանքը. «Հավատի տաճարն է վերակառուցում Նարեկա մեծ վարդապետը, աստվածատես տաճարը հոգու, որի խորանից անմար ճառագում է փրկության հույսի կանթեղը՝ լուսավորելով մեղքը մերժելու և դեպի Տերը ընթանալու ճանապարհը»:

Հայոց Դարձին հաջորդեց Ս. Էջմիածնի Մայր Տաճարի հիմնումը, որի օծումը, համաձայն հայ մատենագրության վկայությունների վրա հիմնված տոմարագիտական հաշվարկների, կատարվեց 303 թ.՝ Ս. Աստվածածնի վերափոխման տոնին:

Մայր Տաճարի կառուցման 1700-ամյակին է նվիրված Վեհափառ Հայրապետի հաջորդ կոնդակը, որով 2003 թվականը հռչակվեց Ս. Էջմիածնի տարի: Բնչպես նշում է Նորին Սրբությունը, այս հոբելյանը վերստին մեր հայացքն ուղղում է դարերի խորքը՝ դեպ խորհրդավոր այն գիշերը, երբ Միածնի լուսեղեն էջքով գծագրվեց Վաղարշապատի կաթողիկեն՝ Ս. Էջմիածնի Մայր Տաճարը, և այն կառուցվեց հաջորդող երկու տարիների ընթացքում: «Աստուած կնքեց մեր հողը, դրեց խարիսխ հաւատի ու կապեց կամար Սրբազան Ուխտի: Աստուծոյ Կամքին խոնարհեալ, Փրկչի Էջքի հաւատը շաղախ դարձրած՝ նորադարձ մեր սուրբ նախնիները հաստատեցին Աթոռն Ամենայն Հայոց Քահանայապետութեան եւ խնդալից փութով ու երկիւղածութեամբ 303 թ. կանգնեցրին առաջին շինուածքը Մայր Տաճարի: Կանգնեցրին գմբեթն Աստուածոտեսութեան՝ փրկարար ու պահապան խաչը վրան, որ վեր բարձրացաւ դեպի

Հայոց աշխարհին բացուած խորանաշատ դռները երկնքի» («Էջմիածին», 2003, Բ էջ 4):

Քրիստոնեական խորհրդաբանությամբ Հին Ուխտի Նոյյան տապանը Նոր Ուխտում դարձավ եկեղեցին, ուր հանգրվանողները արդեն փրկվում են աշխարհային ծովի մեղքերի ալիքներից, և տապանակիր Արարատի դիմաց վեր հառնող Ս. Էջմիածինը նույն այս համաբանությամբ մեր հայրերը համարել են մեր ժողովրդի Նոյյան տապանը:

Այս ըմբռնման հետևողությամբ, Գարեգին Բ Հայրապետը գրում է. «Նոյյան տապանի դիմաց հանգրվանեց հայ ժողովրդի փրկության տապանը՝ Հայաստանյայց Եկեղեցու Միածնաեջ Մայր Աթոռը»: Նորին Սրբությունը, կարևորելով Ս. Էջմիածնի հոգևոր խորհուրդն ու առաքելությունը հայ ժողովրդի կյանքում, աշխարհասփյուռ հայության հոգևոր կենտրոնը անվանում է համայն հայությանը համախմբող լուսասփյուռ մի փարոս:

Հայոց Դարձից մեկ դար անց քրիստոնեության լույսով ծնվեց Հայոց Այբուրենը, և այս հանգամանքն է շեշտվում Գրերի Գյուտի 1600-ամյակին նվիրված կոնդակում: Քրիստոնեության ընդունումից հետո գրերի աստվածապարզն գյուտը համարելով երկրորդ օրհնությունը մեր ժողովրդին, Հայոց Հայրապետը այս կոնդակի համար բնաբան է ընտրել սաղմոսի «Յիշեաց մեզ Տեր եւ օրհնեաց զմեզ» (Սղմ. ՃԺԳ 12) տողը:

Ինչպես Գրերի Գյուտի 1600-ամյակի կոնդակն էր մեր առջև պատկերում Հայոց Դարձի խորախորհուրդ այն օրերը, երբ լուսեղեն տեսիլով գծագրվեց, ապա և վեր հառնեց Ս. Էջմիածնի Մայր Տաճարը, այնպես էլ այստեղ, Ս. Մեսրոպի վարքագիր Կորյունի հետևողությամբ, հոգևոր մեծ ներշնչմամբ ներկայացվում է Ս. Մեսրոպի վերադարձը Վաղարշապատ՝ նորագյուտ գրերով. «16 դար հեռուից մեր հոգու առջև պարզուրում է հայոց կեանքի այն երջանիկ օրը, երբ Մաշտոց Վարդապետը վերադառնում էր Վաղարշապատ՝ հայերենի նորագիտ Տառերը սեղմած սրտին՝ Հայաստանի համար, իր ազգի համար ցաւացող սրտին: Հեռաւոր ճամփորդութիւնից ուրախ էր վերադառնում. Աստուած ունկնդիր էր եղել նրա անդադրում աղօթքներին եւ օրհնել էր նրա տքնաջան աշխատանքը, օրհնել էր նրա առաքելութիւնը: «Այբ» եւ «Քէ» սկիզբն Արարիչ ու վերջը՝ Քրիստոս իմաստով ծնունդ էր առել 36 նշանագիր այբբենաշարը, որպէսզի հայ ժողովուրդը մայրենի լեզուով ընթերցի Աստուածաշունչը, «եւ բոլոր մարդկանց հասնի քրիստոսաբեր փրկութիւնը», ճանաչելի լինեն իմաստութիւն եւ խրատ, իմանալի՝ հանճարների խօսքը» («Էջմիածին», 2005, Ա 15): Այնուհետև հոգևոր արժեւորման է ենթարկվում հայոց Ոսկեդարը և Թարգմանչաց շարժումը, որն էլ պայմանավորեց մեր հոգևոր-իմացական ընթացքը սկսյալ հինգերորդ դարից. «Մեր պատմութեան յետագայ բոլոր դարերն առաջնորդեց հայ մշակոյթի ոսկէ հունձքի սերունդը՝ Քրիստոսասէր ու հայրենապաշտ, ազնուահոգի, լուսաւորեալ ու մտաւորական այն սերունդը, որը փորձութեան ժամին չվարանեց կեանքով պաշտպանել հաւատն ու հայրենին: Հայրեր ու որդիներ, ովքեր անցողիկի մէջ յաւիտենականի ճանաչումով, մեր Տիրոջ սրբազնաստուրբ անունը իրենց շուրթերին, անցան ճանապարհը Աւարայրից Նուարսակ» («Էջմիածին», 2005, Ա 15-16):

Պատմական կոնդակների շարքում առանձնանում է Հայոց Մեծ Եղեռնի 90-ամյակի առիթով տրված կոնդակը: Այստեղ շեշտվում է այն միտքը, որ ինչպես Խաչե-

լուծյանը հաջորդեց Հրաշափառ Հարությունը, այնպես էլ Հայոց Գողգոթային՝ Մեծ Եղեռնին հաջորդեց հայության վերածնությունը՝ Հայաստանի անկախ Հանրապետության հռչակմամբ: Այդ առումով չափազանց խորախորհուրդ է կոնդակի համար ընտրված «Զի ինձ կեանք Քրիստոս է» բնաբանը (Փիլիպ. Ա 21):

Նույն այս ոգով կոնդակում ասվում է. «Քրիստոսի հետ հարության հույսով մահվան դեմ կյանքի հաղթության հավատով ապրեց ու ստեղծագործեց մեր ժողովուրդը»:

Ահա այսպես Գարեգին Բ Ամենայն Հայոց Կաթողիկոսը շարունակում է մեր երանաշնորհ Հայրապետների ավանդները՝ նաև քարոզխոսության և կոնդակագրության բնագավառում:

Նորին Սրբության՝ Ս. Ծննդյան և Ս. Հարության ամեն մի պատգամ մի հորդոր է, որ մեր հոգիներում վերստին ծնվի Քրիստոս և առ հարուցյալ Փրկիչը հավատը լուսավորի մեր կյանքի ընթացքը:

Հայոց Հայրապետը համանման ձևով մեր ազգային-հոգևոր նշանակալից իրադարձություններին նվիրված հոբելյանները առիթ է դարձնում վեր հանելու դրանց հոգևոր մնայուն խորհուրդը, այդ խորհրդի տեսանկյունից իմաստավորելու տվյալ հոբելյանը՝ մեր ժողովրդին պատգամելով հավատարիմ մնալ բազմադարյան այդ ավանդներին: